

1907

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre. . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELNIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓNYIVAL
Városi könyvnyomda-vállalat
Irodájában.

Idé küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

6-6384.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.** 1-13

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

Domahidy Elemér búcsúja.

Domahidy Elemér, városunk volt főispánja újév napján búcsúzott el városunk tisztikarától a polgármester szobájában, mely alkalomra a város összes tisztviselői egybegyűltek, hogy meghallgassák a távozó főispán búcsúszavait.

Domahidy Elemér távozását városunk tisztikara mélyen fájlalja és éppen azért a búcsúzás érzékeny volt. Domahidy Elemér két évig volt városunk főispánja és ezen idő alatt páratlan igazságosságával, nemes törekvéseivel, a város szellemi és anyagi ügyei fellendítésére szolgáló buzgalmával mindnyájunk szeretetét, becsülését és tiszteletét kiérdemelte. Modern ember lévén, hatalmas érzeke volt az alkotás és haladás iránt és azon eszméit, melyeket két év alatt megérlelhetett, be is végezte. Főispáni működése, ha hosszabb időre terjed, bizonyára üdvös lett volna a város közügyeire nemcsak, de társadalmi életére is, mert Domahidy Elemér egyéniségének szeretetreméltóságát mindazokkal érezte, akiket hivatalos vagy társadalmi uton megismert. Igazi, magyar nemes ember, póz és hivalkodás nélkül, folyton egyenes uton jár, mellékutakra lélekben nem tévedő, a munkát szerető, az eredményt megbecsülő, a szorgalmat méltányoló gavallér. Komoly a zöld asztalnál, csupa szív és kedély a barátságos érintkezéseknél, barátja a vele munkálkodó tisztikarnak, munkaerő, még pedig becses, aki éppen azért a mások tehetségét és szorgalmát méltányolja. Távozása tehát első sorban a mi veszteségünk és méltán sóhajtunk fel, midőn az igaz szívű, egyenes embert távozni látjuk. Sajnáljuk távozását, mert, mint búcsúszavaiban elmondta, főispáni állását nem külső dísznek tekintette, hanem széles munkamezőnek, melyet művelni, munkálni akart a városnak javára. A megváltozott politikai viszonyok azonban távozásra kényszerítették, mert nem akart oly kormány alatt működni, mely a törvénytelenység jegyében született és születése első percétől kezdve az ősi alkotmány erős kapujának döngetésére vállalkozott. Lemondott, mert hazafisága a lemondást parancsolta és e parancsnak, mint egy ősi magyar család sarja, nem akart ellentmondani.

Domahidy Elemér, midőn főispáni székét 1904 január 11-én elfoglalta, székfoglaló beszédében megígérte, hogy eme történelmi tradícióval bíró városnak fejlesztését igyekezni fogja előmozdítani és ezen céljának elérésére odaadással fogja szolgálni minden erejét.

Próbáltunk törvényhatósági bizottsági közgyűlés nagy létszámmal foglalták és az új főispán azon tudattal foglalhatta el székét, hogy a város közönsége vele együtt fogja építeni a város nagyságát és a közügyek szeretetében egyező akarattal fognak működni a város javára.

Ismételten mondjuk és valljuk, hogy távozását mélyen és becsületességgel fájlaljuk. Vezetőnk, a munkában

példaképünk, a társadalmi érintkezésben nemes, meleg szívű barátunk, a tisztikarnak egyenes lelkű főnöke volt Domahidy Elemér, ki midőn távozik főispáni székéből, nem távozik lelkünkől. Emlékét megőrizzük, személyét mindenkor megbecsüljük és érdemei előtt meghajlunk.

Vezérelje őt a Gondviselés és engedje, hogy tehetsége, munkaszeretete a haza javára érvényesüljön ismét, midőn az ellentétek elsimulása után a nemzet szabadságfájának lombja újra kizöldül. (K.)

Hortobágy hasznosításához.

Viszonzváltás Békéssy László uradalmi igazgató ur cikkére.

Ugyanazon okok, melyek Békéssy ur multkori cikkének megválaszolására indítottak, késztetnek ezuttal is arra, hogy Békéssy urnak a viszonzváltására reflektáljak. Hosszas polemikába bocsátkozni nincs szándékomban, azért én is a lehető legrövidebbre vonom össze mondandóimat.

Békéssy ur igyekszik nekem megmagyarázni, hogy mi is hát a városnak ama kötelességszerű gazdasági politikája. A magyarázatot ugyan nem defiszitsban, hanem tétel példákban adja. Bocsásson meg nekem Békéssy ur azon szerény megjegyzésemért, hogy hiszen a kötelességszerű gazdasági politika fogalmával én is tisztában vagyok, csupán azt vagyok bátor megemlíteni, hogy oly vonatkozásban, mint ahogy az felhozva lett, nem állhat meg. Teljesen egyetértek Békéssy urral abban, hogy a város kötelessége az, hogy elsősorban és mindenképp előtt saját polgárainak jólétét igyekezzen biztosítani. Ezt az igyekezetet az én javaslatom nemcsak, hogy ki nem zárja, hanem ellenkezőleg, elősegíti, mert a Hortobágnak terv szerinti hasznosítása által a város polgársága igen tekintélyes jövedelemhez jut, mely jövedelemre mindenkor biztosan számíthat s emellett még magasabb erkölcsi célok elérését is lehetővé teszi. Ellenben a Hortobágnak házi kezelésbe vétele esetén — ami egyéni szinten teljesen kivihetően is — ez a jövedelem éppen nem volna biztos és nem volna állandó s e mellett a mezőgazdaság fejlesztése és mezőgazdasági gyárilipar és háziipar létesítéséről szó sem lehetne. Egészen más dolog az, ha a város kisebb vállalatait maga kezeli. Teszi és teheti egyrészt azért, hogy jövedelmeit fokozza, de nem azért, hogy kartellek, ringek, trösztök alakítását megakadályozza, aminthogy ezek ily módon nem is akadályozhatók meg, de teheti másrészt azért is, mert kisebb vállalatainak kezelését a rendelkezésére álló munkaerő és berendezések szaporítása nélkül végezheti. A Hortobágy kezelését ezekkel egy kalap alá vonni nem lehet.

cs.

Ami egyébként azt illeti, hogy a Hortobágy hasznosítási jogát a városnak kiadni nem szabad, csak azt jegyzem meg, hogy hiszen javaslatom megvalósítása esetén is megmaradhat ez a város polgársága kezében; tessék csak azt a bérlő részvénytársaságot város polgáira, mint a bérlő részvénytársaság tagjaira, bizni nem-e közvetlenül, a városnak fizetendő bérösszeg révén pedig közvetve, tehát kétszeresen részesülnek a Hortobágy jövedelmében. Ha azonban a város polgárai ezen részvénytársaság megalakítására nem vállalkoznának, bizony nem találnék semmit abban, hogy ezt idegenek csinálnák meg.

Czáfolni igyekszik Békéssy ur azon ellenvetéseimet, melyeket felhoztam arra nézve, hogy a cukorgyárat nem Debreczenben, hanem a Hortobágyon kell felállítani s főként a hortobágyi talajnak a répatermesztésre alkalmatlan voltát hozza fel, mint olyan okot, amely miatt a cukorgyárat a Hortobágyon létesíteni nem lehet. Teljesen igaz van B. urnak, hogy gazdák között az, hogy a czékorrépa minő talajt kíván, vita tárgyát nem képezheti. De még kevésbé lehet vitatkozni afelett, hogy azon területek, melyeken, a czékorrépa tényleg termeltetik, alkalmas-e a répatermelésre, vagy sem. Már pedig az elvitázhatatlan tény, hogy a Hortobágy talajával teljesen azonos területeken a répatermelés rendszeresen folytattatik; ki van tehát zárva, hogy a Hortobágyon a répatermelés sikerrel folytatható ne legyen. Ha tehát állana is az, hogy minden cukorgyár rá van utalva arra, hogy maga is termessen répát, a hortobágyi cukorgyárat akkor sem kellene féltetni. Meg kell egyébként jegyezni, hogy az az állítás, hogy mintha a cukorgyárak csak muszájból szerveznének gazdaságokat, mert muszáj, hanem azért mert a gazdaságaikban termelt czékorrépát a gyárban, a gyárban termelt mellék termékeket pedig gazdaságaikban igen jól tudják értékesíteni.

Olyan cukorgyár különben, amelyik üzemét a saját maga által termelt répájából fenn tudná tartani, Magyarországon nem létezik.

Védelmébe veszi Békéssy ur a volt debreczeni cukorgyárat s állítja, hogy kiválóan életképes volt. Hát én mindent elhiszek, csak azt nem tudom megérteni, hogy ha az oly kiváló jó vállalat volt, miért kellett annak megszűnie?

Bizony én is arra térek rá, hogy ebben a kérdésben mi egymást alig értjük meg, épp azért nem is vitatkozom tovább, ítélje meg kiki elfogulatlanul, hogy kettőnk közül kinek van igaza.

Megvádol Békéssy ur azzal, hogy az általam annyira hangoztatott szociális missziót szem elől téveszttem, midőn azon, szerinte, veszélyes elvet hangoztatom, hogy mindenki igyekszik földjéért minél magasabb bért elérni. Engedelmet kérek ez az általánosan ismeretes és érvényben levő tény a szociális misszióra semmiféle kihatással nincs. Én a szociális missziót nem abban látom, hogy a bérbé adandó föld bérét alacsonyabban állapítsuk meg, mint amennyit az tényleg megér, bár viszont azt sem tartom megengedhetőnek s ezt a multkori válaszomban meggátlandónak is nyilvánítottam, hogy a bérbeadó illeténél magasabb bért igyekezzék a vállalkozókból kipréselni. Az én tervem szerinti szociális misszió abban rejlik, hogy egészséges bérlési alapon egy tekintélyes bérlő csoport szerveztessék, amely a kisbérleteken ne csak létfenntartásának alapját találja meg, hanem a nagy bérlet védőszárnyai alatt annak oktatása és utmutatása mellett sajátítsa el a magasabb színvonalon álló mezőgazdaság ismeretét, tanulja meg az ipari termékek művelését, termesztését s ezeknek feldolgozása kap-

csán ismerje meg a háziipar termelés sokoldalú áldásos hatását, hogy ne legyen egyedül csak a magtermelésre utalva s ne kelljen magát csupán az itt elért kéréséből tengetni, ami különösen egy-egy rossz termés esetén sokszor még az éhenhalástól is alig képes megmenteni a földművest. Ellenben, ha háziipari növények termelésével és azok feldolgozásával megismerkedik s ha gazdálkodás mellett úgy magát, mint családjának tagjait ipari termékek előállításával foglalkoztatni tudja s az így előállított iparcikkek eladásából nemcsak jövedelmét gyarapítja, hanem a drága és rossz bolti áru helyett saját maga szötte-fonta ruhájával tudja magát és háznépét felruházni, akkor annak a földművesnek már nyomoruságosan rossz helyzete kétségkívül gyökeresen meg fog javulni s az eddigi tengődés helyét jólét, anyagi és erkölcsi színvonalának emelkedése fogja felváltani. Ez az a szociális misszió, aminek elérésére javaslatom megvalósításával biztosan számítok.

Kövendy Domokos.

Mezőgazdasági munka alkotmány.

Irta: Ereky Károly.

(Folyt. és vége.)

A telepítés eszméjét a következő tény sorozat hozta létre. Magyarország mezőgazdasági produkciója bőven számítva, három milliárd évenként. Ezen a bevételen megosztoznak a gazdacsaládok, azaz 8-5 millió lélek és a vagyontalan cseléd- és proletár-családok, azaz 4-5 millió lélek. Néhány hozzávetőleges számadatban — a mezőgazdasági munkabér statisztika alapján — megvilágítom a mezőgazdasági jövedelem-elosztást. A három milliárdból kapnak a vagyontalan földművelő-családok hét-nyolczszáz millió koronát, míg a többi 2-3 milliárdon a gazda-családok osztoznak meg hold földjeik számarányában. A telepítés alap gondolata ebben a tényben gyökeredzik. A vagyontalan mezőgazdasági munkás-családoknak sokkal kisebb a bevétele, mint a gazda-családoknak, tehát a nagyobb birtokokat föl kell osztani mezőgazdasági munkásnép közt.

A gondolatmenet helyes. Csak az a nagy baja van, hogy el- lenkezik a gazdasági evolúció törvényeivel. A parcellázás lényegében visszafejlődés a középkori patriarkális munkaalkotmány felé. A középkorban a gépek és a forgalom híján eo ipso lehetetlen volt a nagy gazdálkodás. A sok ezer holdas nábobok fölöstötták a földjeiket apró tanyákra. Másképp nem lehetett dolgozni. De ma nem így van. Ma a mezőgazdasági termelés módszerei éppen olyan természet-tudományi alapon nyugszanak, mint a vegyészeti ipar. Ezeket pedig csak nagy gazdaságban lehet alkalmazni. A termelés helyes szervezete ma az, hogy nagy képzettségű gazdák vezetése alatt koncentráldják a termő föld. És itt hiábavaló minden erőfeszítés. A tények vaslogikájában gyökerező eme fejlődést megakadályozni nem lehet.

A kivándorlás is arra vall, hogy a magyar mezőgazdasági munkás inkább proletár lesz, mint nyomorgó kis gazda. Nagyon sok esetben vándorolnak ki olyan emberek, akiknek itthon házuk és földjük van, mert a parasztgazdának nem az a célja, hogy télen-nyáron, reggeltől-estig dolgozzék, hanem az, hogy mikor dolgozik, sokat keressen. Amerikában és Németországban a proletár mezőgazdasági munkás nyolcz-tíz korona napszámot kap, tehát érthető, ha még kisgazdáink is kivándorolnak. Ebből a tényből a telepítés logikai hibája önként kidombordik. A parcellázás révén egész esztendőn át kap kézzel dolgozó földműves népünk munkát, de az összes mezőgazdasági bevétel egy szemernyit sem növekszik. Ma a munkamegosztás és kollektív termelés korszakában nem az a cél, hogy tizenhárommillió földműves népünk apró gazdaságokban olyan fölösleges munkára pazarolja el erejét, amit nagy gazdaságokban gépek végeznek, hanem az, hogy földjeik termő erejét a lehetőség határáig fokozzák.

Magyarországon van huszonnégy millió katasztrális hold szántó-föld és hatmillió mezőgazdasági kereső. Négy hold szántóföld jut egy munkásra és nincs elegendő munka. Százazrek kényszerülnek Amerikába vándorolni. Ha a nagybirtokosok megfelelének kötelességüknek és a kultura követelményeinek megfelelően gazdálkodnának,

akkor nem élnének olyan abnormis gazdasági viszonyok közt. Nem a birtokelosztásban rejlik a hiba. A föld gyöngye kihasználása okozza népünk nyomorát. Ha az egész magyar termőföld egyetlen részvénytársaságé volna és a hatmillió mezőgazdasági kereső, mint a társaság alkalmazottjai dolgoznának, tehát ha egyáltalában nem volna önálló földbirtokos, még akkor is jobb viszonyok közt élhetnének mint ma. Jelenleg Magyarország mezőgazdasági bevétele évenként hárommilliárd. Kitűnő szervezet és modern vezetés mellett ezt a bevételt megötszörözhetnénk és összes bevételünk lehetne évenként tizenöt milliárd korona. Jelenleg mezőgazdasági népességünkől száz-
ezrek vándorolnak Amerikába. Modern, intenzív gazdálkodással elérhetnénk azt, hogy kivándorlás helyett hozzánk vándorolna be a munkakereső földművesnép, mert modern gazdaságokban hatmillió kereső munkásunk nem tudna huszonnégy millió hold termőföldet üzemből tartani.

Magyarország gazdasági evolúciójához sok ut vezet. A legtermészetesebb ut azonban a nagy birtok racionális kiaknázásán át vezet. A mezőgazdasági üzem természete és az összes közgazdasági konjunkturák egyformán azt mutatják, hogy népünk sorsát és nemzetünk érvényrejutását természeti kincseink modern kiaknázásával emelhetjük a kultura színvonalára.

A fővárosi tisztviselők adóssága.

Négy évvel ezelőtt *Rózsavölgyi* Manó dr. interpellációban kifogást tett az ellen, hogy a főváros tisztviselői nagyon el vannak adósodva. A polgármester fölhívására a számvétség kimutatta, hogy 1901 november hónapban 196 tisztviselőnek volt letiltva a fizetése. A kimutatás alapján a polgármester fölhívta az illetőket, hogy egy év alatt rendezzék adósságukat, különben megindítja a fegyelmi vizsgálatot. De mindössze csak 36 tisztviselő tudta rendezni. A többi hiába kísérte meg mindent, a rendezés nem sikerült. S mivel annyi tisztviselőt egyszerre még sem bocsáthattak el, a polgármester megbizta *Bárczy* István tanácsost és *Rényi* Dezső főjegyzőt, hogy ők keressenek valami megoldást. A megbízottak először is konstata-
ták, hogy a fővárosi alkalmazottaknak körülbelül három millió korona olyan adósságuk van, amelyet konvertálni kellene. Azután különböző tárgyalások, míg végre *Kornfeld* Zsigmond, a Hitelbank igazgatója, megígérte, hogy erre a célra a betétkamat mellett megkapja a 3 millió K kölcsönt. A tervet bejelentették *Tisza* István gróf volt belügyminiszternek is, aki biztosította jóváhagyását. A politikai válság miatt a tárgyalások megakadtak a tisztviselők, akik már nagyon nehezen várták a rendezést, azt hitték, hogy a főváros is lemondott a segítségükről.

Bárczy István tanácsos és *Rényi* Dezső főjegyző már megtették javaslatukat a polgármesternek. Mivel a dolgot a főváros jóváhagyása nélkül lehetetlen volt rendezni, az előterjesztés azt a javaslatot teszi, hogy a főváros maga rendezze tisztviselőinek az adósságát, vagyis a főváros adjon megfelelő fizetési előleget, még pedig a következő feltételekkel:

1. A fizetési előleget legfőbb 15 évi törlesztésre, 4 százalékos kamattal, előzetes tisztviselői orvosi vizsgálat mellett, kezesség nélkül adja, még pedig úgy, hogy az utolsó törlesztési év a hetvenedik életévén túl ne terjedjen.

2. A fizetési előlegből az előleget igénybevevők elhalálása, idő előtt való nyugdíjazása, vagy végkielégítése, elbocsátása vagy lemondása esetén le nem törlesztett hátralékok fedezésére egyszer s mindenkorra egy összegben biztosítékot von le.

3. A fizetési előlegekből levont biztosítékok százaléka az előleget élvező korához képest aránylagosan emelkedik, még pedig a szerint, hogy a fizetési előleget részesült alkalmazott a törlesztési idő lejártakor hanyadik életévét töltene be.

4. Ha az előleget kérő meglévő s előleg összegének megfelelő elfogadható életbiztosítási kötvényt mutat be, ez esetben a tisztviselő orvosi vizsgálat mellőzendő s biztosíték fejében a fizetési előlegből csak 3/4 százalékot vonnak le.

5. A fizetési előlegek kamatait és törlesztési részleteit, valamint az életbiztosítási díjakat a főváros az előleget élvező fizetéséből fogja levonni.

6. A nyújtható legmagasabb összegű előlegek a rendes fizetéshez viszonyítva a következők:

1200 korona évi fizetésnél 2000 korona, 1400 korona évi fizetésnél 2600 korona, 1600 korona évi fizetésnél 3200 korona, 1800 korona fizetésnél 4000 korona, 2000 korona fizetésnél és azon túl a

végrehajtási törvény értelmében lefoglalható fizetésrészt tizenkétszeres összege. Az előleg maximális összegének megállapításánál a további intézkedésig utalványozott mellékletmennyek, működési pótlékok, valamint a következő öt éven belül esedékes és hivatalból utalványozott pótlékok vagy magasabb fokozatu illetmények is figyelembe vehetők.

7. Bárki fizetési előleget csak abban az esetben kaphat, ha abból legalább a fizetésére előjegyzett mindennemű tartozása kifizethető.

8. Fizetési előlegekben első sorban azok részesülnek, akik azzal a fizetésükre végrehajásilag előjegyzett tartozásaikat konvertálják.

9. A biztosítéki alap javára levont összegeket gyümölcsözötetés céljából azoknál a pénzügyintézeteknél helyezik el, amelyeknél a főváros többi gyümölcsözésre szánt pénzkészleteit szokta elhelyezni.

10. A fizetési előlegekért fizetett 4 százalékos kamatoknak azt a részét, amely a betéti kamatlábat meghaladja, mindenkor a biztosítéki alap javára kell fordítani. Viszont amennyiben a betéti kamatláb időnként a négy százalékot meghaladná, a különbözet a biztosítéki alaphoz nyer fedezetet.

11. A főváros fenntartja magának azt a jogot, hogy amennyiben a betéti kamatláb a 4 százalékot egyfolytában egy éven túl meghaladná, az előlegek kamatlábat bármikor a mindenkori tényleges betéti kamatláb magasságáig fölemelhesse.

12. A fizetési előlegek a főváros pénzkészleteiből adatnak. A mennyiben a pénzkészletek időnként annyira lepadnának, hogy a főváros a fizetési rendezésre kiadott összegeket, vagy azok egy részét nem nélkülözhetné, azok a pénzügyintézetek, amelyeknél a főváros pénzkészleteit gyümölcsözötés céljára elhelyeztetnek, a Magyar Általános Hitelbank utján bocsátják rendelkezésre a szükséges összegeket a mindenkori betéti kamatláb mellett. Ez az összeg azonban hárommillió koronát meg nem haladhat.

13. A fizetési előlegek megállapítása, az előleget kérő hivatali főnökének meghallgatása után, külön bizottság útján történik, amelynek elnöke az egyik alpolgármester, tagjai a tanács hat tagja, a főjegyző, a tisztviselő ügyész és a főszámvéve. A fizetési előlegeket a bizottság elnöke utalványozza.

14. Az engedélyezett fizetési előlegekből az előleget kérők által bejelentett és annak idején igazolt tartozások kiegyenlítésére szükséges összegeket közvetlenül a hitelezők kezéhez utalványozzák.

15. A 15 évi törlesztési idő leteltével a biztosítéki alap fennmaradt részét azok között, akik fizetési előlegeiket letörlesztették, az előlegekből levont biztosítéki arányában fölosztják. Amennyiben a biztosítéki meghaladná a biztosítéki összeget, amelyek a fölosztásban részesülők előlegeiből annak tényleg levonattak, a többletet a fővárosi alkalmazottak segítő és kölcsönalapjának javára fordítják.

16. Azok ellen, akiknek illetményei végrehajásilag vezetett foglaltatás alól az 1906. év végéig föl nem oldatnak, valamint akiknek illetményei a jövőben végrehajás útján lefoglaltatnak, a szervezési szabályrendelet V. része I. fejezetének 3. szakaszában foglalt rendelkezéseket szigorúan érvényesítik. Ezzel egyidőre a főváros szervezéséről szóló szabályrendeletet a következő szakasszal egészítik ki:

»A fővárosi alkalmazottak, vagy nyugdíjasok illetményeikből, tekintet nélkül arra, hogy ezen illetmények a végrehajtási törvény értelmében végrehajás alá vonhatók-e, vagy sem, mindenképpen levonandók a közadók, nyugdíjárulékok és a főváros által adott fizetési előlegek kamatai és törlesztési részei. Az utóbb említett fizetési előlegeket csak azok a követelések előzhetik meg, amelyek már előbb bírói végrehajás útján vezették az illető fizetésére.»

Hirek.

— **Kormánybiztos Debreczenben.** Dr. Boda Dezső rendőrtanácsos, kormánybiztosi minőségben városunkba érkezett, hogy vizsgálatot indítson a Kovács Gusztáv itt-
léte alkalmával történt dolgokban. Vele jöttek Tóth János budapesti rendőrkapitány, Beniczky rendőrfelügyelő és Vojnarovich fogalmazó. A kormánybiztos Végh Gyula főkapitányt állásától felfüggesztette és helyettesévé *Tóth János* budapesti rendőrfőkapitányt bizta meg, ki a rendőrségi ügyek vezetését átvette.

— **Kovács Gusztáv megérkezése.** Kovács Gusztáv kinevezett főispán f. hó 2-ikán az esti gyorsvonattal váro-

Ami egyébként azt illeti, hogy a Hortobágy hasznosítási jogát a városnak kiadni nem szabad, csak azt jegyzem meg, hogy hiszen javaslatom megvalósítása esetén is megmaradhat ez a város polgársága kezében; tessék csak azt a bérlő részvénytársaságot város polgáira, mint a bérlő részvénytársaság tagjaira, bizni nem-e közvetlenül, a városnak fizetendő bérösszeg révén pedig közvetve, tehát kétszeresen részesülnek a Hortobágy jövedelmében. Ha azonban a város polgárai ezen részvénytársaság megalakítására nem vállalkoznának, bizony nem találnék semmit abban, hogy ezt idegenek csinálnák meg.

Czáfolni igyekszik Békéssy ur azon ellenvetéseimet, melyeket felhoztam arra nézve, hogy a cukorgyárat nem Debreczenben, hanem a Hortobágyon kell felállítani s főként a hortobágyi talajnak a répatermesztésre alkalmatlan voltát hozza fel, mint olyan okot, amely miatt a cukorgyárat a Hortobágyon létesíteni nem lehet. Teljesen igaza van B. urnak, hogy gazdák között az, hogy a czékorrépa minő talajt kíván, vita tárgyát nem képezheti. De még kevésbé lehet vitatkozni afelett, hogy azon területek, melyeken, a czékorrépa tényleg termeltetik, alkalmas-e a répatermelésre, vagy sem. Már pedig az elvitázhatatlan tény, hogy a Hortobágy talajával teljesen azonos területeken a répatermelés rendszeresen folytattatik; ki van tehát zárva, hogy a Hortobágyon a répatermelés sikerrel folytatható ne legyen. Ha tehát állana is az, hogy minden cukorgyár rá van utalva arra, hogy maga is termessen répát, a hortobágyi cukorgyárat akkor sem kellene féltetni. Meg kell egyébként jegyezni, hogy az az állítás, hogy mintha a cukorgyárak csak muszájból szerveznének gazdaságokat, mert muszáj, hanem azért mert a gazdaságaikban termelt czékorrépát a gyárban, a gyárban termelt mellék termékeket pedig gazdaságaikban igen jól tudják értékesíteni.

Olyan cukorgyár különben, amelyik üzemét a saját maga által termelt répájából fenn tudná tartani, Magyarországon nem létezik.

Védelmébe veszi Békéssy ur a volt debreczeni cukorgyárat s állítja, hogy kiválóan életképes volt. Hát én mindent elhiszek, csak azt nem tudom megérteni, hogy ha az oly kiváló jó vállalat volt, miért kellett annak megszűnnie?

Bizony én is arra térek rá, hogy ebben a kérdésben mi egymást alig értjük meg, épp azért nem is vitatkozom tovább, ítélje meg kiki elfogulatlanul, hogy kettőnk közül kinek van igaza.

Megvádol Békéssy ur azzal, hogy az általam annyira hangoztatott szociális missziót szem elől téveszttem, midőn azon, szerinte, veszélyes elvet hangoztatom, hogy mindenki igyekszik földjéért minél magasabb bért elérni. Engedelmet kérek ez az általánosan ismeretes és érvényben levő tény a szociális misszióra semmiféle kihatással nincs. Én a szociális missziót nem abban látom, hogy a bérbe adandó föld bérét alacsonyabban állapítsuk meg, mint amennyit az tényleg megér, bár viszont azt sem tartom megengedhetőnek s ezt a multkori válaszómban meggátlandónak is nyilvánítottam, hogy a bérbeadó illeténel magasabb bért igyekezzen a vállalkozókból kipréselni. Az én tervem szerinti szociális misszió abban rejlik, hogy egészséges bérleti alapon egy tekintélyes bérlő csoport szerveztessék, amely a kisbérleteken ne csak létfenntartásának alapját találja meg, hanem a nagy bérlet védőszárnyai alatt annak oktatása és utmutatása mellett sajátítsa el a magasabb színvonalon álló mezőgazdaság ismeretét, tanulja meg az ipari termékek művelését, termesztését s ezeknek feldolgozása kap-

csán ismerje meg a háziipar termelés sokoldalú áldásos hatását, hogy ne legyen egyedül csak a magtermelésre utalva s ne kelljen magát csupán az itt elért keresetéből tengetni, ami különösen egy-egy rossz termés esetén sokszor még az éhenhalástól is alig képes megmenteni a földművest. Ellenben, ha háziipari növények termelésével és azok feldolgozásával megismerkedik s ha gazdálkodás mellett úgy magát, mint családjának tagjait ipari termékek előállításával foglalkoztatni tudja s az így előállított iparcikkek eladásából nemcsak jövedelmét gyarapítja, hanem a drága és rossz bolti áru helyett saját maga szötte-fonta ruhájával tudja magát és háznépét felruházni, akkor annak a földművesnek már nyomoruságosan rossz helyzete kétségkívül gyökeresen meg fog javulni s az eddigi tengődés helyét jólét, anyagi és erkölcsi színvonalának emelkedése fogja felváltani. Ez az a szociális misszió, aminek elérésére javaslatom megvalósításával biztosan számítok.

Kövendy Domokos.

Mezőgazdasági munka alkotmány.

Irta: Erekly Károly.

(Folyt. és vége.)

A telepítés eszméjét a következő tény sorozat hozta létre. Magyarország mezőgazdasági produkciója bőven számítva, három milliárd évenként. Ezen a bevételen megosztoznak a gazdacsaládok, azaz 8-5 millió lélek és a vagyontalan cseléd- és proletár-családok, azaz 4-5 millió lélek. Néhány hozzávetőleges számadatban — a mezőgazdasági munkabér statisztika alapján — megvilágítom a mezőgazdasági jövedelem-elosztást. A három milliárdból kapnak a vagyontalan földművelő-családok hét-nyolczszáz millió koronát, míg a többi 2-3 milliárdon a gazda-családok osztoznak meg hold földjeik számarányában. A telepítés alap gondolata ebben a tényben gyökeredzik. A vagyontalan mezőgazdasági munkás-családoknak sokkal kisebb a bevétele, mint a gazda-családoknak, tehát a nagyobb birtokokat föl kell osztani mezőgazdasági munkásnép közt.

A gondolatmenet helyes. Csak az a nagy baja van, hogy el- lenkezik a gazdasági evolúció törvényeivel. A parcellázás lényegében visszafejlődés a középkori patriarkális munkaalkotmány felé. A középkorban a gépek és a forgalom híján eo ipso lehetetlen volt a nagy gazdálkodás. A sok ezer holdas nábobok fölöstötták a földjeiket apró tanyákra. Másképp nem lehetett dolgozni. De ma nem így van. Ma a mezőgazdasági termelés módszerei éppen olyan természet-tudományi alapon nyugszanak, mint a vegyészeti ipar. Ezeket pedig csak nagy gazdaságban lehet alkalmazni. A termelés helyes szervezete ma az, hogy nagy képzettségű gazdák vezetése alatt koncentráldják a termő föld. És itt hiábavaló minden erőfeszítés. A tények vaslogikájában gyökerező eme fejlődést megakadályozni nem lehet.

A kivándorlás is arra vall, hogy a magyar mezőgazdasági munkás inkább proletár lesz, mint nyomorgó kis gazda. Nagyon sok esetben vándorolnak ki olyan emberek, akiknek itthon házuk és földjük van, mert a parasztgazdának nem az a célja, hogy télen-nyáron, reggeltől-estig dolgozzék, hanem az, hogy mikor dolgozik, sokat keressen. Amerikában és Németországban a proletár mezőgazdasági munkás nyolcz-tíz korona napszámot kap, tehát érthető, ha még kisgazdáink is kivándorolnak. Ebből a tényből a telepítés logikai hibája önként kidombordik. A parcellázás révén egész esztendőn át kap kézzel dolgozó földműves népünk munkát, de az összes mezőgazdasági bevétel egy szemernyit sem növekszik. Ma a munkamegosztás és kollektív termelés korszakában nem az a cél, hogy tizenhárommillió földműves népünk apró gazdaságokban olyan fölösleges munkára pazarolja el erejét, amit nagy gazdaságokban gépek végeznek, hanem az, hogy földjeik termő erejét a lehetőség határáig fokozzák.

Magyarországon van huszonnégymillió katasztrális hold szántó-föld és hatmillió mezőgazdasági kereső. Négy hold szántóföld jut egy munkásra és nincs elegendő munka. Százazrek kényszerülnek Amerikába vándorolni. Ha a nagybirtokosok megfelelének kötelességüknek és a kultura követelményeinek megfelelően gazdálkodnának,

akkor nem élnének olyan abnormis gazdasági viszonyok közt. Nem a birtokelosztásban rejlik a hiba. A föld gyöngye kihasználása okozza népünk nyomorát. Ha az egész magyar termőföld egyetlen részvénytársaságé volna és a hatmillió mezőgazdasági kereső, mint a társaság alkalmazottjai dolgoznának, tehát ha egyáltalában nem volna önálló földbirtokos, még akkor is jobb viszonyok közt élhetnének mint ma. Jelenleg Magyarország mezőgazdasági bevétele évenként hárommilliárd. Kitűnő szervezet és modern vezetés mellett ezt a bevételt megötszörözhetnénk és összes bevételünk lehetne évenként tizenöt milliárd korona. Jelenleg mezőgazdasági népességünkől száz-ezrek vándorolnak Amerikába. Modern, intenzív gazdálkodással elérhetnénk azt, hogy kivándorlás helyett hozzánk vándorolna be a munkakereső földművesnép, mert modern gazdaságokban hatmillió kereső munkásunk nem tudna huszonnégy milliárd hold termőföldet üzemben tartani.

Magyarország gazdasági evolúciójához sok ut vezet. A legtermészetesebb ut azonban a nagy birtok racionális kiaknázásán át vezet. A mezőgazdasági üzem természete és az összes közgazdasági konjunkturák egyformán azt mutatják, hogy népünk sorsát és nemzetünk érvényrejutását természeti kincseink modern kiaknázásával emelhetjük a kultúra színvonalára.

A fővárosi tisztviselők adóssága.

Négy évvel ezelőtt *Rózsavölgyi* Manó dr. interpellációban kifogást tett az ellen, hogy a főváros tisztviselői nagyon el vannak adósodva. A polgármester fölhívására a számvétség kimutatta, hogy 1901 november hónapban 196 tisztviselőnek volt letiltva a fizetése. A kimutatás alapján a polgármester fölhívta az illetőket, hogy egy év alatt rendezzék adósságukat, különben megindítja a fegyelmi vizsgálatot. De mindössze csak 36 tisztviselő tudta rendezni. A többi hiába kísérelt meg mindent, a rendezés nem sikerült. S mivel annyi tisztviselőt egyszerre még sem bocsáthattak el, a polgármester megbízta *Bárczy* István tanácsost és *Rényi* Dezső főjegyzőt, hogy ők keressenek valami megoldást. A megbízottak először is konstataáltak, hogy a fővárosi alkalmazottaknak körülbelül három millió korona olyan adósságuk van, amelyet konvertálni kellene. Azután különböző tárgyalások, míg végre *Kornfeld* Zsigmond, a Hitelbank igazgatója, megígérte, hogy erre a célra a betétkamat mellett megkapja a 3 millió K kölcsönt. A tervet bejelentették *Tisza* István gróf volt belügyminiszternek is, aki biztosította jóváhagyását. A politikai válság miatt a tárgyalások megakadtak s a tisztviselők, akik már nagyon nehezen várták a rendezést, azt hitték, hogy a főváros is lemondott a segítségükről.

Bárczy István tanácsos és *Rényi* Dezső főjegyző már megtették javaslatukat a polgármesternek. Mivel a dolgot a főváros jóváhagyása nélkül lehetetlen volt rendezni, az előterjesztés azt a javaslatot teszi, hogy a főváros maga rendezze tisztviselőinek az adósságát, vagyis a főváros adjon megfelelő fizetési előleget, még pedig a következő feltételekkel:

1. A fizetési előleget legfőjebb 15 évi törlesztésre, 4 százalékos kamattal, előzetes tisztviselői orvosi vizsgálat mellett, kezesség nélkül adja, még pedig úgy, hogy az utolsó törlesztési év a hetvenedik életévén túl ne terjedjen.

2. A fizetési előlegből az előleget igénybevevők elhalálása, idő előtt való nyugdíjazása, vagy végkielégítése, elbocsátása vagy lemondása esetén le nem törlesztett hátralékok fedezésére egyszer s mindenkorra egy összegben biztosítékot von le.

3. A fizetési előlegekből levont biztosítékok százaléka az előleget élvező korához képest aránylagosan emelkedik, még pedig a szerint, hogy a fizetési előleget részesült alkalmazott a törlesztési idő lejártakor hanyadik életévét töltene be.

4. Ha az előleget kérő meglevő s előleg összegének megfelelő elfogadható életbiztosítási kötvényt mutat be, ez esetben a tisztviselő orvosi vizsátát mellőzendő s biztosíték fejében a fizetési előlegből csak 3 $\frac{1}{2}$ százalékat vonnak le.

5. A fizetési előlegek kamatait és törlesztési részleteit, valamint az életbiztosítási díjakat a főváros az előleget élvező fizetéséből fogja levonni.

6. A nyújtható legmagasabb összegű előlegek a rendes fizetéshez viszonyítva a következők:

1200 korona évi fizetésnél 2000 korona, 1400 korona évi fizetésnél 2600 korona, 1600 korona évi fizetésnél 3200 korona, 1800 korona fizetésnél 4000 korona, 2000 korona fizetésnél és azon túl a

végrehajtási törvény értelmében lefoglalható fizetésrészt tizenkétszeres összege. Az előleg maximális összegének megállapításánál a további intézkedésig utalványozott mellékletmennyek, működési pótlékok, valamint a következő öt éven belül esedékes és hivatalból utalványozott pótlékok vagy magasabb fokozatu illetmények is figyelembe vehetők.

7. Bárki fizetési előleget csak abban az esetben kaphat, ha abból legalább a fizetésére előjegyzett mindennemű tartozása kifizethető.

8. Fizetési előlegekben első sorban azok részesülnek, akik azzal a fizetésükre végrehajásilag előjegyzett tartozásaikat konvertálják.

9. A biztosítéki alap javára levont összegeket gyümölcsösztetés céljából azoknál a pénzintézeteknél helyezik el, amelyeknél a főváros többi gyümölcsösztetésre szánt pénzkészleteit szokta elhelyezni.

10. A fizetési előlegekért fizetett 4 százalékos kamatoknak azt a részét, amely a betéti kamatlábat meghaladja, mindenkor a biztosítéki alap javára kell fordítani. Viszont amennyiben a betéti kamatláb időnként a négy százalékot meghaladná, a különbözet a biztosítéki alaphoz nyer fedezetet.

11. A főváros fenntartja magának azt a jogot, hogy amennyiben a betéti kamatláb a 4 százalékot egyfolytában egy éven túl meghaladná, az előlegek kamatlábát bármikor a mindenkori tényleges betéti kamatláb magasságáig fölemelhesse.

12. A fizetési előlegek a főváros pénzkészleteiből adatnak. A mennyiben a pénzkészletek időnként annyira lepadnának, hogy a főváros a fizetési rendezésre kiadott összegeket, vagy azok egy részét nem nélkülözhetné, azok a pénzintézetek, amelyeknél a főváros pénzkészletei gyümölcsösztetésre elhelyeztetnek, a Magyar Általános Hitelbank utján bocsátják rendelkezésre a szükséges összegeket a mindenkori betéti kamatláb mellett. Ez az összeg azonban hárommillió koronát meg nem haladhat.

13. A fizetési előlegek megállapítása, az előleget kérő hivatali főnökének meghallgatása után, külön bizottság útján történik, amelynek elnöke az egyik alpolgármester, tagjai a tanács hat tagja, a főjegyző, a tisztviselő ügyész és a főszámvéveő. A fizetési előleget a bizottság elnöke utalványozza.

14. Az engedélyezett fizetési előlegekből az előleget kérők által bejelentett és annak idején igazolt tartozások kiegyenlítésére szükséges összegeket közvetlenül a hitelezők kezéhez utalványozzák.

15. A 15 évi törlesztési idő leteltével a biztosítéki alap fennmaradt részét azok között, akik fizetési előleget letörlesztették, az előlegekből levont biztosíték arányában fölosztják. Amennyiben a biztosíték meghaladná a biztosítéki összeget, amelyek a fölosztásban részesülők előlegeiből annak tényleg levontattak, a többletet a fővárosi alkalmazottak segítő és kölcsönalapjának javára fordítják.

16. Azok ellen, akiknek illetményei végrehajásilag vezetett foglaltatás alól az 1906. év végéig föl nem oldatnak, valamint akiknek illetményei a jövőben végrehajás útján lefoglaltatnak, a szervezési szabályrendelet V. része 1. fejezetének 3. szakaszában foglalt rendelkezéseket szigorúan érvényesítik. Ezzel egyidőjűleg a főváros szervezéséről szóló szabályrendeletet a következő szakasszal egészítik ki:

»A fővárosi alkalmazottak, vagy nyugdíjasok illetményeikből, tekintet nélkül arra, hogy ezen illetmények a végrehajtási törvény értelmében végrehajás alá vonhatók-e, vagy sem, mindenképp levonandók a közadók, nyugdíjjárulékok és a főváros által adott fizetési előlegek kamatai és törlesztési részei. Az utóbb említett fizetési előleget csak azok a követelések előzhetik meg, amelyek már előbb bírói végrehajás útján vezették az illető fizetésére.«

Hirek.

— **Kormánybiztos Debreczenben.** Dr. Boda Dezső rendőrtanácsos, kormánybiztosi minőségben városunkba érkezett, hogy vizsgálatot indítson a Kovács Gusztáv itt-léte alkalmával történt dolgokban. Vele jöttek Tóth János budapesti rendőrkapitány, Beniczky rendőrfelügyelő és Vojnarovich fogalmazó. A kormánybiztos Végh Gyula főkapitányt állásától felfüggesztette és helyettesévé **Tóth János** budapesti rendőrfőkapitányt bizta meg, ki a rendőrségi ügyek vezetését átvette.

— **Kovács Gusztáv megérkezése.** Kovács Gusztáv kinevezett főispán f. hó 2-ikán az esti gyorsvonattal váro-

sunkba érkezett. A vasutnál nagy néptömeg várta és mikor felismerték, ütötték, verték, egy gyászokosra tették és a városba hozták. Végre sikerült a boldogtalant megmenteni a nép dühe elől. Nehányan bevitték az Alföldi takarékpénztárba, hol sebeit az orvosok bekötözték. Kovács Gusztáv itt írásba adta, hogy állásáról leköszön. Azután a csendőrség és katonaság fedezete alatt a vasuti állomáshoz hajtatott és visszautazott Budapeste. Mi a magunk részéről nagyon sajnáljuk a történeteket, mert nagyon rossz szolgálatot tettek városunknak azok, akik azt a bevonulást rendezték.

— **1906. évi költségelőirányzat és a drágasági pótlék.** A napokban a belügyminiszter a következő leiratot intézte Debreczen sz. kir. város közönségéhez: A város házipénztárának 1906. évi költségvetését, valamint a város alkalmazottai részére az 1906. év első felére megszavazott drágasági pótlékokra vonatkozó közgyűlési határozatokat felülvizsgálás alá vettem, melynek eredményéről a város közönségét annak idején értesitem. Budapest, 1905 december 27. A miniszter megbízásából: *Harth Sándor*, miniszteri o. tanácsos.

— **A bizottsági tagválasztások ellen.** Márk Endre, Ferenczy Gyula, Jánosi Zoltán és Taffler Ignác megfélebezték a december 18-ikán tartott bizottsági tagválasztásokat valamennyi kerületben. A felebbezéseket, illetve a panaszokat Kovács József polgármesterhez adták be, mivel ezidő szerint nincs az igazolóválasztmánynak elnöke. Az ujonnan megválasztott városatyák tehát a törvény értelmében a panasz elintézéséig nem gyakorolhatják jogaikat.

— **Uj drogueria.** A belügyminiszter városunkban egy új drogueria felállítását engedélyezte, jóllehet, úgy a tanács, mint a tisztí főorvos nem javasolta annak felállítását.

— **Felbontották a villamos ajánlatokat.** Szerdán délelőtt bontották fel a városházán a villamos telep építésére beérkezett pótajánlatokat. Ismeretes az a közgyűlési határozat, mely a Ganz-gyár és a Siemens-Schuckert-gyárat pótajánlat tételre hívta fel. Ezt a közgyűlési határozatot megfélebezték, azonban a miniszter helyben hagyta a közgyűlés határozatát. A pótajánlatok már rég beérkeztek, azonban a felbontásuk szerdán történt meg. A Ganz-gyár régebbi ajánlata 467,000 koronát tett ki, a mostani ellenben csak 421,000 koronát. A Siemens-Schuckert-gyár ajánlatát pedig 395,147 koronára szállította le. Tehát 25,953 koronával olcsóbb, mint a Ganz ajánlata. Döntés még eddig a tanács részéről nem történt.

— **A műpártoló egyesület képkiallítása.** A képkiallítást az egyesület bezárta nagy erkölcsi sikerrel, de annál kevesebb anyagi haszonnal. Egyesületek, testületek és egyes műbarátok 26 képet vásároltak meg.

— **Megsemmisítés.** A belügyminiszter a következő leiratot küldte városunk polgármesteréhez:

Debreczen sz. kir. város polgármesterének.

Debreczen.

Folyó évi november hó 18-án 119,680. sz. a. kiadott rendeletben egyebek között megsemmisítettem a város törvényhatósági bizottságának f. év nov. 17-én 272. sz. a. hozott határozatának rendeletben 1-4. pont alatt érintett rendelkezését.

Ezen rendelet ellen a város polgármestere f. évi november hó 23-án 15,462. sz. a. a főispánhoz intézett és részéről hozzám bemutatott előterjesztésében felirattal élt.

Tekintettel arra, hogy idézett rendeletben világosan kifejeztem, hogy annak feltétlen és azonnal való végrehajtását (a jóléti bizottság feloszlását) az állam veszélyeztetett érdekei miatt követelem; ennél fogva a polgármester nem jogosult az 1886. XXI. t.-cz. 75. §-ának d) pontja alapján végrehajtás előtt a rendelet ellen felírni, hanem köteles azt az idézett törvény 75. §-ának e) pontja alapján azonnal és feltétlenül végrehajtani s eljárásáról a végrehajtás után a legközelebbi közgyűlésnek jelentést tenni.

A most kifejtettek alapján a polgármester törvényellenes feliratát visszautasítom, megjegyezvén egyúttal, hogy a már idézett előterjesztések egyéb részei tekintetében intézkedésemet külön íratban fogom közölni.

Budapest, 1905 decz. 31.

Kristóffy.

Megjelent

a „Debreczeni Képes

Kalendárium“ (1906. évre.)

Ára 1 korona.

Kapható a város könyvnyomdájában és minden könyvkereskedésben.

Villamos csengők, telefonok, villámhárítók berendezését minden terjedelemben, javítását és évi gondozását legjutányosabban és jótállás mellett eszközzi FÖLDVARI L. debreczeni első elektrotechnikai vállalata Kossuth-utca 1. sz. (az udvarban). Villamos felszerelések, zseb-lámpák, kerékpárok és alkatrészek raktára.

Képes árjegyzék ingyen.

Telefon-szám 168

Uri divat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piacz-u. 44. dr Ujfalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműket és kelen-gyékert mérték szerint a legszebb kivitelben készíti.

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselet: Debreczen és Hajdumegye részére: **LUKÁCS VILMOSNÁL**, Hatvan-utca 5.

Márványmozaiklap.
Műkő- és Czeméntárugyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott **kar-mantus** és **csömöszölt** Czemencesövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazo burkoló munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron
a **JOHN-féle kéménytoldó**,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstaklatást megszüntet.